

afdeling
MBL/ BMO

dossiernummer
7200

Onderwerp
Libertum

steller
J.J. Pultrum en R. Elling

telefoon
0182589073

gouda
16 mei 2023

Gevraagd besluit

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad van de gemeente Gouda voor te besluiten tot:

1. Het kennis nemen van de kwartiermakersrapportage “Kansen voor een toekomstig Libertum”.
2. Gehoord de beraadslagingen van 31 mei 2023, het college te verzoeken tot verdere uitwerking van scenario X met bijbehorende kaders/ voorwaarden.
3. Geen wensen en bedenkingen ter kennis van het college te brengen over het voornemen van het college om te herbevestigen dat conform de huurovereenkomst tussen de bibliotheek, als hoofdhuurder van de Chocoladefabriek, en de gemeente Gouda, als verhuurder, de gemeente risicodragers is voor de gedorven huur- en servicekostenopbrengst.

Toelichting

Op 7 februari 2023 is de gemeenteraad middels een memo geïnformeerd over de ontstane situatie bij Libertum. In de memo is aangekondigd dat er een kwartiermaker onder regie van de gemeente zou worden aangesteld. Deze kwartiermaker is verzocht om de actuele situatie van Libertum nader in beeld te brengen én te onderzoeken hoe Libertum kan worden doorontwikkeld naar een toekomstbestendige organisatie, met een robuuste business case. Het college heeft daarbij als uitgangspunt meegegeven dat Libertum gevestigd blijft in de Chocoladefabriek, en een herkenbare identiteit geniet.

Conform toezegging ontvangt de raad hierbij de rapportage van de kwartiermaker “*Kansen voor een toekomstig Libertum*” om tot besluitvorming te kunnen komen over de toekomst van Libertum. De rapportage is opgebouwd uit drie delen. Ten eerste een inleiding in de voorgeschiedenis en wat er is gebeurd in de periode 2019-2022. Ten tweede de huidige stand van zaken van Libertum in het eerste kwartaal van 2023. Ten derde wordt ingegaan op de potentie van Libertum in de toekomst, uitgewerkt in drie scenario's (inclusief de aanvullende financieringsbehoefte).

In dit raadsvoorstel wordt nader ingegaan op de voorgestelde scenario's ten behoeve van de commissie samenleving op 31 mei 2023. Op deze avond zal de kwartiermaker haar rapportage toelichten. Daarnaast zal de Participatiepraktijk, die verantwoordelijk is voor de realisatie van de Freedom Experience, een toelichting geven. De bibliotheek en het bestuur van Libertum zullen als betrokken partijen eveneens aanwezig zijn voor een toelichting en het beantwoorden van eventuele vragen.

1 Nadere uitleg op gevraagd besluit

De kwartiermaker schetst een drietal scenario's voor de toekomst van Libertum:

1. Volwaardige organisatie: Libertum, zoals beoogd in de doorstart, als onderdeel van de Chocoladefabriek met de Freedom Experience op de tweede verdieping en daarnaast diverse (onderwijs)activiteiten op het gebied van burgerschap, identiteit en inclusie op projectbasis.
2. Afgeslankte vorm: Libertum als (onderwijs) activiteitenaanbieder op het gebied van burgerschap, identiteit en inclusie op projectbasis, zonder Freedom Experience of andere vaste presentatievormen, met een kleine kantoorlocatie.

3. Geen aanvullende financiering vanuit de gemeente, waardoor Libertum hoogstwaarschijnlijk zal ophouden te bestaan.

De raad heeft op 8 november 2017 bij motie (unaniem) initiatief genomen voor doorontwikkeling van de Chocoladefabriek, met Libertum (het Verzetsmuseum Zuid-Holland) als onderdeel. Het college acht het dan ook wenselijk om de raad in positie te brengen om een afweging te maken met behulp van deze scenario's. Bij keuze voor scenario 1 of 2 kunnen deze scenario's nader worden uitgewerkt conform de door de raad vast te stellen kaders en voorwaarden. Ingeval van scenario 3 is verdere uitwerking niet aan de orde en is het aan Libertum zelf om extra middelen te vergaren. Indien de stichting hierin in gebreke blijkt, zal Libertum niet levensvatbaar zijn.

In de huurovereenkomst die op 4 juli 2022 tussen de gemeente en de bibliotheek, als hoofdhuurder, is gesloten voor de verhuur van de Chocoladefabriek, is opgenomen dat de gemeente risicodragend is. Dat wil zeggen dat de gemeente de kosten draagt voor het eventueel niet (volledig) kunnen voldoen van Libertum aan de bruto huurverplichting en eventuele facilitaire kosten. Het is wenselijk om richting de bibliotheek, als hoofdhuurder van het gebouw, her te bevestigen dat de bibliotheek niet opdraait voor de financiële problemen van Libertum.

2 Argumenten

Algemeen: waarden burgerschap en inclusie borgen

Het college heeft eerder aangegeven belang en waarde aan een toekomstbestendig Libertum te hechten. Dit vanwege de maatschappelijke bijdrage en het gedachtengoed waar Libertum voor staat en specifiek op het gebied van burgerschap en inclusie. De vraag die voorligt is tegen welke financiële investering.

Het college moet constateren dat Libertum haar leidende rol in de afgelopen jaren hierin niet heeft kunnen waarmaken en dat er ook andere mogelijkheden zijn om activiteiten op het gebied van burgerschap, identiteit en inclusie te organiseren. Denk aan het Anti-Discriminatieplatform, waar Libertum ook lid van was. Dit platform bestaat uit diverse organisaties zoals Stichting Educatie Joods Gouda, Stichting 21 maart, Goudse Adviesraad voor mensen met een Beperking (GAB), Amnesty Gouda, Stichting Gouds Metaheerhuis, Regenboog Alliantie Gouda, Gouds Vrouwenennetwerk en Stichting iDb. Deze organisaties zetten zich allemaal in voor inclusie en diversiteit in de stad en organiseren verschillende activiteiten. Zo organiseert Stichting 21 maart jaarlijks de internationale dag tegen racisme en discriminatie en zet GAB zich in voor de toegankelijkheid van openbare gebouwen en ruimtes voor mensen met een beperking. Op het gebied van burgerschap spelen ook scholen, als onderdeel van hun curriculum, nadrukkelijk een rol. Daarnaast kunnen delen van het aanbod van Libertum mogelijk worden ingevuld door bijvoorbeeld de Brede School, de Bibliotheek of het Museum.

Kortom het voorgaande laat zien dat activiteiten op het gebied van inclusie en burgerschap in Gouda ook via andere organisaties versterkt kunnen worden en niet enkel en alleen afhankelijk zijn van Libertum. Daar staat tegenover dat het mede gezien de polarisatie in de samenleving meer dan ooit van belang is om aandacht te besteden aan burgerschap. Bij een succesvolle doorontwikkeling zou Libertum daarbij een belangrijke rol kunnen vervullen.

Afwegingen bij elk van de door de kwartiermaker geschetste scenario's

1. Volwaardige organisatie:

- + De samenwerking met Libertum blijft bestaan en er kunnen diverse (onderwijs) activiteiten op het gebied van burgerschapsvorming, identiteit en inclusie plaats blijven vinden en verder worden versterkt.
- + Libertum draagt bij aan de uitvoering van de Lokale Inclusieagenda.
- + Libertum draagt bij aan de versteviging van de vierings- en herdenkingscultuur in Gouda.
- + De Freedom Experience kan in de beoogde vorm doorgang vinden, conform de voorwaarden van de fondsen die hieraan hebben bijgedragen. Ook kan de Experience als een vliegwiel fungeren voor Libertum. Enige nuance is de vraag of scholen de Freedom Experience daadwerkelijk weten te vinden.
- + De eerdere financiële investeringen in Libertum en de doorontwikkeling van de Chocoladefabriek (inclusief bijdrage mecenas) blijven overeind.
- + De (kern)collectie van het voormalig verzetsmuseum blijft behouden.

- Voor het slagen van Libertum is het essentieel dat de juiste persoon op de juiste plek zit. Het is onzeker of in dit scenario die match gevonden wordt.
- De gevraagde structurele financiële injectie is geen garantie dat Libertum op de langere termijn wel succesvol zal zijn.
- Afgevraagd moet worden of de benodigde jaarlijkse investering in verhouding staat tot de financiële ondersteuning aan andere maatschappelijke organisaties.
- De vaste kosten en overhead zijn relatief hoog en er is op dit moment geen structurele inkomstenstroom anders dan de gemeente.
- Ten slotte beoogt Libertum een regionale rol, maar is zij financieel (bijna) volledig afhankelijk van Gouda en is zij daarnaast tot op heden niet in staat gebleken om regionale of landelijke structurele middelen te verwerven.

2. Afgeslankte vorm:

- + Libertum kan nog steeds bijdragen aan de uitvoering van de Lokale Inclusieagenda en het stimuleren van inclusie en burgerschapsvorming in de stad, maar in mindere mate dan bij een volwaardige organisatie. Wat uitdaagt tot (nieuwe) samenwerkingsverbanden.
- + Libertum kan bijdragen aan de versteviging van de vierings- en herdenkingscultuur in Gouda, maar wel in mindere mate.
- + De organisatie- en huisvestingslasten worden in dit scenario ingeperkt, waardoor de totale benodigde jaarlijkse investering afneemt. Echter is de gevraagde structurele financiële injectie geen garantie dat Libertum op de langere termijn wel succesvol zal zijn.

+/- De collectie van het voormalig verzetsmuseum blijft (mogelijk) deels behouden.

- De doorontwikkeling van de Chocoladefabriek is mede gebaseerd op Libertum, die pijler vervalst in dit scenario. Realisatie van slechts een 'kantoor' voor Libertum in de Chocoladefabriek schuurt met het concept.
- Afgevraagd moet worden of de alsnog benodigde jaarlijkse investering in verhouding staat tot de financiële ondersteuning aan andere maatschappelijke organisaties.
- Libertum beoogt een regionale rol die zij met dit verlaagde budget beperkt kan vervullen. De financiële afhankelijk van Gouda blijft, omdat regionaal mogelijk nog minder animo zal zijn om bij te dragen.
- De oorspronkelijk beoogde vorm en invulling van de Freedom Experience wordt in dit scenario teniet gedaan, waarmee de gedane investeringen vervallen zonder tegenprestatie. Naar verwachting zal dit leiden tot een terugvordering van de hiervoor verstrekte fondsbijdragen. Libertum is op dit moment niet in staat om te voldoen aan een eventuele terugvordering. Dit zou alsnog kunnen leiden tot het faillissement van Libertum. Afwijking is wellicht mogelijk door een financiële injectie, waarbij de gemeente opdraait voor deze kosten. Deze mogelijke terugvordering is vooralsnog, zoals de kwartiermaker in haar rapportage aangeeft, niet meegenomen in het financiële plaatje van het uitgewerkte scenario 2.
- Aan de randvoorwaarden die gesteld zijn door de mecenassen voor zijn bijdrage aan de doorontwikkeling van de 2^e etage van de Chocoladefabriek, wordt in dit scenario niet voldaan.
- Conform de huurovereenkomst moeten de gemeente en de bibliotheek gezamenlijk op zoek naar een andere bestemming of huurder voor de 2^e etage van de Chocoladefabriek. Dat is niet eenvoudig aangezien de ruimte specifiek verbouwd en ingericht is met Libertum, inclusief de Freedom Experience in het achterhoofd.
- Het succes van Libertum staat of valt ook met de juiste mensen op de juiste plaats. Het is de vraag of dit scenario voldoende aantrekkelijk is om mensen aan te trekken die Libertum van nieuwe elan kunnen voorzien.

3. Geen aanvullende financiering gemeente:

- + Verdere investeringen zijn niet nodig en daarmee vervallen de hiervoor beschreven risico's over het meerjarig perspectief van Libertum.
- + Inmiddels is gebleken dat de businesscase van Libertum uit 2017 niet sluitend is. Met dit scenario wordt voorkomen dat extra publiek geld wordt gespendeerd.
- Libertum verdwijnt en daarmee ook haar bijdrage aan burgerschapsvorming, identiteit en inclusie in Gouda.
- De doorontwikkeling van de Chocoladefabriek is mede gebaseerd op Libertum, die pijler vervalst in dit scenario.

- De eerdere financiële investeringen in Libertum en de doorontwikkeling van de Chocoladefabriek (inclusief bijdrage mecenas) worden teniet gedaan. Daarnaast ontstaan er meerdere schuldeisers bij Libertum, waaronder de fondsen die hebben bijgedragen aan de Freedom Experience.
- De collectie van het voormalig verzetsmuseum moet elders een bestemming krijgen.
- Conform de huurovereenkomst moeten de gemeente en de bibliotheek gezamenlijk op zoek naar een andere bestemming of huurder voor de 2e etage van de Chocoladefabriek. Dat is niet eenvoudig aangezien de ruimte specifiek verbouwd en ingericht is met Libertum, inclusief de Freedom Experience in het achterhoofd.

3 Kanttekeningen

Zie hoofdstuk 2.

4 Juridische- / financiële gevolgen

Afhankelijk van de keuze voor het scenario dat verder uitgewerkt gaat worden, zullen de financiële en juridische consequenties in kaart worden gebracht.

5 Personele- / organisatorische gevolgen / duurzaamheid / positie mensen met een beperking

nvt

6 Communicatie / interactiviteit

nvt

Burgemeester en wethouders van Gouda,
de secretaris, de burgemeester,

drs. R.C. Bakker

mr. drs. P. Verhoeve